

Hantmadarak élőhelye

Földi Péter kiállítása Supka Manna emlékére*

„Ebben a Földi-féle kozmikus mítoszban feltűnik a figurák, mozdulatok, tárgyak, és egyáltalán a jelenetek egészének kultikus jellege és az, ahogyan ennek az áhítatos, szertartásszerű cselekvésnek a résztvevői, zömben állatok, minduntalan arcot-sorsot cserélnek apró embertársaikkal... E lények szerepváltása nem a mesebeli átváltozásoknak a hasonmása..., hanem Földi Péter mélységes humánumból fakadó szépséges metafora: a létünk csodája feletti szüntelen álmélkodás költészete...

Földi képeinek minden porcikája át van itatva azzal a fedett, mélyebb tartalommal, amit régebben az úgynevezett eszmefestészet – bizonyos fogalmak megszemélyesítéseképpen – allegorikus figurákkal illusztrált, és ezen mód magasztosan irodalmias, élettelen képzeteket keltett. Földi Péternek viszont birtokában vannak a művészi-mesterségi ismeretek az alámerüléshez... Ha mi magunk is belemerülünk egy időre... Földi Péter világának igézetébe, akkor értjük meg igazában, miért van az, hogy ez a művész nemcsak piktúrájában, de egész habitusában magán viseli ennek a másuttjártságnak a nyomait...”

Supka Magdolna, 1996.

Ugye érzik? Ugye Önök is érzik, hogy e festményekből sugárzó energiafonadék felemel, szinte lebegtet bennünket. S tudják, hogy akármilyen legyen is egy kiállító tér miliője, a falakra akasztott művek mindig átlényegítik azt. A benne járkáló ember pedig e közeg részévé válik. Belép, s a hétköznapi profán valóságából a különösbe, a kivételesbe, de mégis a mindig érvényesbe érkezik meg. Másabb emberré válik, mint amilyen az ajtón kívül volt. Másként érez, és másként gondolkodik az intenzív átélés eredményeként. Más, a hétköznapioktól eltávolodó dolgok férkőznek elméjébe – a mindig tovaröppenő valóság maradandóvá, időtlenné formálódik benne. Léptei puhábbakká, mozdulatai visszafogottabbá válnak, érzékszervei mind kiélesednek a látvány befogadására... Különösen a szeme, mely eggyé válik intellektusával, szívével. A szeme, melynek Goethe szerint „naptermészete van – mert kell, hogy ami a fényt felfogja, maga is fényből legyen”. S ahhoz, hogy fényességet (fizikait, s főként szellemi) sugárzó művek jöhessenek létre, alkotójuknak fel kell vállalnia csillagtermészeteit.

* Elhangzott az Aulich Art Galériában 2006. január 30-án Földi Péter kiállításának megnyitóján.

Bár sokan tudják, de akik nem tudják, higgyék el nekem: Földi Péter akarva-akaratlanul működtetni tudja műveivel, valahonnan a mélyből előhívott képei segítségével ezt a sugárzást – hiszen a szeme fényből van.

A szemről elmondhatjuk még azt is, hogy belőle kész, minden állapotában befejezett és teljes világ néz a mindenségre és vissza önmagára. Valamint teljes és befejezett ember néz a műalkotásokra is, mely művekben fellelheti aktuális önmagát: úgy alkotás közben a művész, mint később a művel találkozó befogadó. Ez meglehetősen egyszerűnek tűnik. Mégis a művészet mindenkori összetettsége, valamint individuális korunk személyiségközpontúsága nehéz helyzetbe állítja azt, aki szinte egy életművé teljesező utat kíván bemutatni. Még akkor is, ha több mint másfél évtizede figyelemmel kíséri a művész pályáját; és főleg akkor, ha olyan ember szólt előtte – többször, átéléssel, végtelenül nagy szeretettel, szakmai mélységgel, s a szavak, az érzések, de zűrzavaros világunk avatott bölcs ismerőjeként –, mint Supka Manna¹. Aki valóban mannája, különös – talán az égből pottyant lényével – szellemi táplálója volt a számára kedves művészeknek, köztük Földi Péternek.

A köszönet, a szeretet és a tisztelet hangján szól ez a neki ajánlott kiállítás, most, hogy már egy másik dimenzióban él tovább. Egy másik dimenzióban: rokonai, barátai, tisztelői emlékezetében, lelkében. S egy festményben, melyet halálának fájdalmas tudatában fejezett be Földi Péter. Hantmadarak élőhelye. Hantmadár: mély hangrendjével, halk h-jával maga a szó is szívet szorongatóan gyönyörű. Egyszerre beszél az elmúlásról és az örökkévalóságról. A Föld és a Nap egyidejű közelségéről, a világ és a lét, a testi és a szellemi, a sötétség és a világosság dualizmusáról. Arról a kettős világról, ami törekeny emberlétünk lényege... Elmúlás-zöld, de sokkal pontosabb, mélyrehatóbb, ha azt mondom „Manna-zöld” háttér előtt a megdicsőült, önnönglóriás, teremteni képes ember térdel egy esendő kis élet fölött. Egy repkedni vágyó lényt ölelnék körül szív alakúvá formálódó kezei, mely kezek egyben meg is formálják, majd szabadon útjára engedik őt – mondván: légy, ami vagy. Hantmadár: halandó, mégis bizakodó lélek. Így fordult Supka Manna is kedvenc művészei felé, akiket felkarolt, akiknek művészetét katalizátorként inspirálta, és akiről úgy beszélt, hogy szinte extázis közelébe juttatta el nem csak magát, hanem hallgatóságát is, s akiről úgy írt, hogy a hétköznapi szavakat aprólékos odaadással formálta a lehető legigazabb, legpompásabb mondatokká, gondolatokká.

Kiinduló pont lehet a megértéshez az alkotás, az érintés általi létrehozás szellemi, lelki vajúdásának, az érzet, a gondolat tárgyá transzformálásának átérzése – mely egyfajta szülés/születés. Ezzel a helyzettel viszont csak az tud azonosulni, aki maga is részese volt már hasonló csodának. Ugyanis a képzőművészet a magyar nyelv szerint képez, tehát alkot, teremt valami olyasmit, ami egyébként nincs. A képzőművészeti alkotás látható, élő létezők összességét jelenti, melyek mindegyikében jelen van a szubjektum, az individuum vagy a szellemi, és a világ oly módon, ahogyan azt köznapi létünkben esetleg nem tapasztaljuk. Pilinszky Jánost idézve: *„Minden művészet: világmodell. Az 'egészről' készült híradás. Szemben a tudományok részizagságaival, a művészet a bizonyíthatatlan egész kifejezése. De attól, hogy bizonyíthatatlan nem kevésbé reális... Meggyőzőbb minden bizonyított realitásnál: a teljesség lélegzetvétele”* (1971).

Úgy gondolom, hogy Földi Péter egyre univerzálisabbá váló művészete e tágra nyitott világmodellben értelmezhető. Így műveinek egy másik megértési lehetősége

a többrétegű jelentéstartalom felfejtése, mely a festői kellékek, s a pontosan létrehozott formák egységének megértéséből fakad. Földi az 1970-es évek elejétől tiszta etikával áthatott sajátos világot kezdett felépíteni festményein, mely világot mindenközben élte/éli is. Azaz a műalkotásnak, a megélt élményalap etikai tanítássá átlényegülése során, s szinte rituális életre hívásából fakadóan – elsősorban önmagára vonatkozóan – megtisztító, feloldozó szerepet szán. Művei emberlétünk határait sejtetik meg velünk. Arról a viszonyról szólnak, hogy a feltárt szituáció kapcsán, hogyan kötődhetünk a teljességhez, és hogyan próbálhatunk elszakadni tőle – arról, hogy a létezés ambivalens kettőssége, a magasba röpítés és a földi valóság igazsága miként válhat hitelessé.

Művészetének meghatározó sarkpontjai ennek a kifejezési váagnak rendelődnek alá. Elsősorban vidám hangulatot árasztó, dekoratív, tiszta, de legtöbbször szimbolikus jelentést hordozó, felfokozott színeit kell kiemelni, mint olyan képi eszközt, mely a befogadót első szinten érinti meg. Valamint azt a kozmikussá és időtlenné táguló, kifeszített, egyszínű sík hátteret, amely előtt életre kelnek történeteinek átírt, torzított szereplői: az ember által megszelídített, gondozott, de mégis hatalmas alá hajtott, gyakran „rosszul szeretett”, megtévesztett, illetve emberi jelleggel – fájdalommal, szorongással, kétségbeeséssel, szeretettel, féltő aggodalommal... – felruházott állatok (madarak, tehenek, disznók, halak, vad macskák, riadt, életükért futó vadnyulak, a világ kettősségét magukban hordozó kígyók), továbbá a típusokat, élethelyzeteket megformáló emberi figurák (szeretettel teljes asszonyok és szenttelen férfiak, vagy az ember általában, mint a világmindenség analógiája, ki halandó teste és hallhatatlan lelke által a földi és az égi szféra összekötője). Az olymértékben stilizált állatok, melyek sohasem csak állatok, hanem cselekvés- és lét-tartalmak – valahonnan a mélyből előhívott kép-archetípusok. Valamint az olyan fokon karakterizált emberek, melyek egy számára fontos világból jöttek, annak hírhozői, cselekvés mintáinak megtestesítői. – Az önmagát kereső ember képmásai – akik részesei a teremtésnek; más szóval saját magukban is rálelnek arra a szentégre, amelyet a kozmoszban felismernek. (M. Eliade) E formák a rájuk ruházott képi szerepkört azonban csak úgy tudják betölteni, ha létrehozójuk nem egyéníti túl őket. Gondolatról gondolatra válnak egyre inkább jeltartalmak hordozóivá, életképi helyzetüket fokozatosan feladva egy második jelentésszinten motívumokká, majd jelalakzatokká.

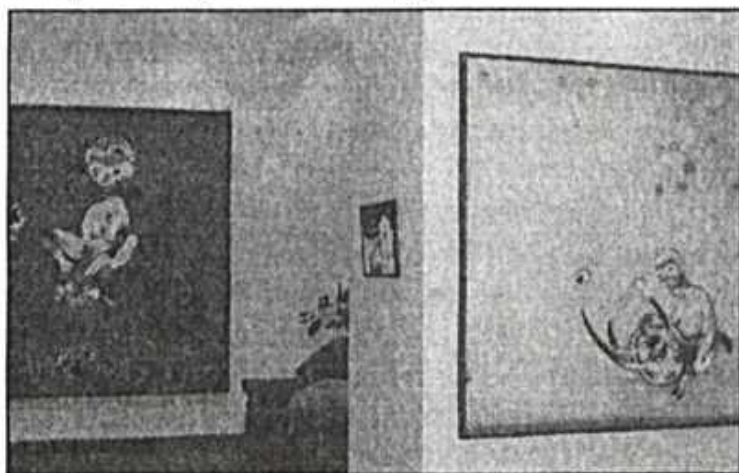
A sajátos, „Földi-módszerrel” készülő plasztikus, szálkás, hol egymásra torlódó, hol kisimuló, hol erőteljes faktúrájú, olykor indulatokat, fájdalmat közvetítő expreszszív festésmód, további értelmezési lehetőségekkel tágítja művészetét ugyan úgy, mint a különleges képkivágás és nézőpont, de leginkább a geometrikus rendszerekre épített kompozíció. Képeinek történetei körökre, ellipsziszekre, illetve körkeresztekre, spirálokra íródtak rá, így festményei ebben az absztrakt rendszerben szükségszerűen többrétegűvé válnak, így a valóság viszonylatának több szintjén nyernek értelmezési lehetőséget. Körei egyszerre lehetnek az életet hordozó petesejtől egészen a táguló világmindenség határtalanságát megsejtető galaktikus motívumok, a kép terét, dinamikáját meghatározó, az élet eredetét, az univerzumot, a teljességet szimbolizáló formák. Szubjektív szimbólumrendszerének kiemelt motívuma a történés lényegének – leginkább tragikumának – csomópontjaként kiemelt szem. A megnyíló kör, a középpont körül mozgásba lendülő spirál – Földi képein

csiga, feltekeredett kígyó, vagy kötél, rongyszőnyeg, esetleg egy felfelé tekintő arc kitárt tenyérrel – pedig a materiális és a szellemi energiaszétzóródást, a növekedést-fejlődést, az élet ismétlődő ritmusát, folytonosságát erősíti fel. Az égi körből a beleírt keresztrel pedig nem csak a férfi/kereszt és a női/kör teremtőerő kettősségének egyé válását olvashatjuk ki, hanem az égi és a földi egyesülésével – a kör négy részre való osztásával – az égtájak szerint meghatározott Föld képletét kapjuk.

Ehhez az absztrakt gondolkodáshoz, a jelképrendszer elsajátításához, elsősorban a paraszti szellemi és tárgyi-formai kultúrkörből, továbbá a különböző népek alapigazságokat hordozó ősi mítoszaiból, a nomád pásztorok, vagy totemisztikus vadász kultúrák általunk „primitívnek” gondolt hitvilágából táplálkozó, mélyreható gondolatvilágon keresztül közelített. Pontosabban mondva e műveltségek szimbolikus gondolkodása vezette el ahhoz a felismeréshez, hogy szükségét érezte egy önálló képi nyelv kiépítésének. Hiszen minden új tapasztalat és tudás a régihez kapcsolódik, és arra épít, még akkor is, ha a tagadás aktusa hangsúlyos eleme ennek a viszonyrendszernek. Ugyanilyen erővel van jelen művein a gyermekrajzok tiszta, naiv alapokon nyugvó ösztönös, spontán formavilágából, gyakran a meseszerűből kibomló tartalom – mely összetevők többretegű, egyre mélyrehatóbb jelentést képeznek. E folyamatban a valóság legmélyebb rétegeinek feltárása érdekében az ábrázolás túllép az életképi jellegen, és képírássá válik, melynek elsődleges feladata a természeti állapotából kiemelkedő embert körülvevő világ értelmezése.

Olajképei nagy méretük miatt szinte ránk borulnak, magukba szívnak, hívogatóan, vagy éppen tolakodóan betöltik egész látómezőnket, hogy újból és újból olvasói, szereplői, lelki részesültjei legyünk a történetnek; olykor magunk életére formálva őket.

Minden megszületett mű kapcsán azt gondolja, talán ez lesz az, amivel azonosítani tudja önmagát, illetve mások azonosítani fogják. Mégis, amikor elkészül egy festménnyel, olykor az eredmény számára is meglepő. Mindent átfogni kívánó, komplex világlátása révén gyakran érzi azt, mintha valamit elveszített volna. Érzi,

hogy mi minden nem kerüllet rá a vászonra, s tudja, hogy egy következő, egy új képet kell megalkotnia a teljesség érdekében, hiszen nem engedheti meg magának, hogy látszatot keltsen, mert a műtárgy mindig valami rendkívüli. Hiszen a világ sorsa – a lelkek közt hidat verni képes – képeken fog múlni.

Jegyzet

¹ *Supka Magdolna (1914-2005) Szakmai munkásságának legfontosabb szegmense a mellőzött, elfeledett mesterek (Aba Novák Vilmos, Tóth Menyhért, Gadányi Jenő, Kohán György, Szalay Lajos, Szabó Vladimír, valamint Csohány Kálmán, és több fiatal alkotó, Kovács Péter, Lóránt János Demeter, Gaál József, s kiemelten Földi Péter életművének feldolgozása, pártolása, művészettörténeti helyének és jelentőségének kijelölése.*